

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 4C0089

HUMANITIES

Received: November 2010

Accepted: February 2011

Series : 4C

ISSN : 1308-7320

© 2010 www.newwsa.com

Dilek Tüfekçi Can

Balikesir University

dtufekcican@hotmail.com

Balikesir-Turkey

METİNLERARASI BİR YAKLAŞIM: "PAMUK PRENSES VE YEDİ CÜCELER" ŞİİRİ

ÖZET

Grimm kardeşlerin derlediği "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler" (1812) adlı peri masalı yayımlandığı tarihten itibaren günümüze değin beyaz perdeden, çizgi romana, reklâmlardan, ilan panolarına, müzikallerden, teatral gösterilere kadar geniş bir yelpazeye ilham kaynağı olmaktadır. Edebi bilimlerde de bu masala birçok kez farklı uyarlamalar yapılmıştır; ancak Amerikalı gizdökümcü şair Anne Sexton (1928-1974) masalın yapısal özelliklerini değiştirerek onu "metin-masal"dan "şiir-masal"a dönüştürerek diğer uyarlamalardan farklı bir konuma getirmiştir. Sexton, bu masalda sadece biçimsel değil, aynı zamanda linguistik ve tematik açıdan da uyarlamalar yapar. Böylece masalı, çocuk okurdan uzaklaştırarak yetişkin okurun alımlamasına sunar. Gizdökümcü yönünü yansıtmak amacıyla cinsel imgeler kullanarak masalı modern çağa uyarlayan şair, Amerikan şiirinin sembolizme olan tutkusuna bu şekilde tepki gösterir. Bu çalışmada, "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler"(1971) şiiri şairin itirafçı yönü ele alınarak alımlama estetiği bağlamında metinlerarasılık kuramına göre incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Amerikan Şiiri, Gizdökümcü Şair,
Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler,
Metinlerarasılık, Alımlama Estetiği

AN INTERTEXTUAL APPROACH: A POEM "SNOW WHITE AND SEVEN DWARFS"

ABSTRACT

The fairy tale "Snow White and Seven Dwarfs" collected by Grimm Brothers has inspired a wide variety of realms from screen to comics, advertisements to billboards and musicals to theatre presentations since it was first published in 1812. In the art of literature, the tale has been adapted to many different types of genres; indeed the American confessionalist poet, Anne Sexton (1928-1974) has transformed the structure of the tale from "text-based" to "poem-based" or rather from prose to verse, thus ascribing the tale a new version which is the most creative and challenging amongst all the previous adaptations. Sexton, has adapted the fairy tale under the same title of "Snow White and Seven Dwarfs (1971)" by modifying the original text from innovative aspects not only in terms of structural but also linguistic and thematic features. Thus, by changing the essence of the tale, she estranges the tale from the child reader and creates proximity to adult readership. By transforming the tale into a contemporary style Sexton in fact reflects her confessionalist aspects that are conveyed through the sexual images she has coined for the purpose of reacting against the American symbolist poetry. In this article "Snow White and Seven Dwarfs" will be interpreted in terms of intertextuality and reader response theory by referring to the poet's confessional manner.

Keywords: American Poetry, Confessionalist Poet,
Snow White and Seven Dwarfs, Intertextuality,
Reception Theory

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İkinci Dünya Savaşı sonrası, sanayileşme sürecinde yaşanan hızlı gelişimin ve Amerikan toplumunun sahip olduğu değer yargılarındaki değişimin bir sonucu olarak bireyselleşme, toplumun büyük bir kesimini etkisi altına alır. Bireyselleşen, başka bir deyişle, ben olma savaşı veren modern insan, değişen yaşam koşulları içinde kendisini yenileyemediğinden ve çevresinde bulunan insanlarla iletişim kuramadığından hem kendine hem de çevresine karşı yabancılaşır. Kendisine ve yaşadığı topluma yabancılaşmanın verdiği ölümcül etkiden kurtulabilmenin yollarını arayan birey, çareyi yazmakta bulur. Bu bağlamda şiir, onun için adeta bir kurtuluş yolu olur, çünkü şiir; bireyin duygu ve düşüncelerini içtenlikle dile getirdiği, düş gücünü ve hayalini yansıttığı, taşıdığı açık ve/veya örtük imgelerle bireyin içsel duygu durumuna/taşımına neden olan bir edebi türdür.

20. yüzyılın ikinci yarısında Feminist akımın etkisiyle Amerika'da şiirin gizil gücü, okuru -özellikle kadın okuru- etkisi altına alır. Kadın okurları büyüleyen ve onlara şiir okuma hazza verenler ise, yine kendi hemcinsleri olan kadın şairlerdir. Sylvia Plath, Adrienne Rich, Maxine Kumin, Denise Leverton ve Anne Sexton gibi Amerikalı şairlerin, kadının sosyal yapılanma içindeki değeri, sosyalleşme sürecinde kadının işlevi, erkek egemen hiyerarşik yapılanma içinde kadının rolünü konu alan eserler vermeleri Amerikan toplumunda geniş yankı uyandırır.

Anne Sexton'ın şiirleri, dönemin diğer kadın şairlerin şiirlerinden oldukça büyük farklılık gösterir. Sexton'ın çağdaşları olan Plath, Rich, Kumin, Leverton gibi kadın şairlerin verdikleri modern eserler, içerik açısından Sexton'ın eserleriyle benzeşmelerine rağmen, onların şiirleri daha çok ayrıcalıklı orta sınıf okurlara hitap etmektedir. Buna karşılık, Sexton'ın şiirleri yaşamın kıyasına tutunmaya çalışan, kendisi gibi evde aynı dertlerle uğraşan, eve kapanmaktan kurtulmak için özgürlük elde etmenin yollarını arayan ve evdeki dünya ile o dünyanın acıları hakkında sınırlar edinmeye çalışan sıradan okurların ilgisini çeker[1].

Amerikalı gizdökümcü (itirafçı: confessionalist) şair Anne Sexton şiir yazmaya 1956 yılında zihinsel anlamda kontrolünü kaybetmesiyle başlar. İntihara eğilimli duygusal yapısının terapi yöntemiyle düzeleceğine inanan psikiyatrist Dr. Orne, Sexton'ın tedavisi için, şiir yazma yöntemini terapinin bir parçası olarak kullanır. Ne var ki, bu terapi yaşamını kısmen kurtarsa da şairin intiharını yalnızca geciktirir. Susanne Juhasz, şiirin Sexton'ın hayatını bir süreliğine de olsa kurtardığını, ancak onun intihar etmesini engelleyemediğini şu sözlerle anlatır: "...şiir onu intihardan kurtarmıştır. Yazdığı ve şair olduğu yıllarda kurtardı da. Ancak şiirin onun ölümünü engelleyemediği de aynı derecede gerçektir..." [2].

Yaşadıklarını tüm çıplaklığıyla kaleme alan şair, her ne kadar gizdökümcü şair sıfatıyla adlandırılmış olmasına karşı çıkmış olsa da, Diana Wood Middlebrook, Sexton'ın yazım tarzının oldukça özel ve kişisel olduğunu; zaten sırf bu nedenden ötürü Lowell, Berryman, Roethke ve Plath gibi "gizdökümcü şairler" arasında yer alması gerektiğini ısrarla belirtmektedir[1]. Oysa şair Sexton, kendisinin bir "şair"den ziyade bir "hikâye anlatıcısı" olarak adlandırılmasını tercih etmektedir. Gerçekten de Sexton, dramatik bir şekilde yaşamla ilgili gözlemler sunan, amacına yönelik karakterler ve olaylar yaratan, kendi anlayışını yansıtmak için uyarladığı konularda değişiklik yapan bir hikâye anlatıcısı konumundadır.

Sexton'ın "itirafçı şiir"ler yazması ve o zamana kadar Amerikan şiir türünde yazılmamış konularda şiir yazarak adeta yeni bir şiir türü geliştirmesi, Amerikan şiiri için oldukça büyük bir yeniliktir.

Sexton'ın şiirlerinin geniş kitlelere ulaşmasının ve popülerlik kazanmasının temel nedeni de, şairin edindiği kişisel deneyimleri içtenlikle okuruna sunma cesaretini göstermesidir. Bununla birlikte, Sexton'ın şiirlerinin geniş okur kitlelerine ulaşmasının asıl nedeni, şairin sadece ne söylediğinin değil aynı zamanda nasıl söylediğinin de dikkate değer olmasından kaynaklanmaktadır.

Eleştirmen Katha Pollitt, Anne Sexton'ın Amerikan şiirinin tıpkı futbolda olduğu gibi erkek egemenliğinin üstün olduğu bir zamanda, kadınların yaşadıkları deneyimler hakkında samimi bir şekilde, aşırılığa kaçarak ve özür dilemeksizin yazdığını vurgulayan Pollitt Sexton'ın, Amerikan Edebiyatında asla ele alınmadık konular hakkında yazmasını şu sözlerle vurgular: "Sexton'ın özel etkisine kocaman teşekkürler, artık bir kadın için menstürasyon dönemi, rahmi, çocuk düşürmesi ya da cinsel haz alması gibi konular hakkında yazması şaşırtıcı değil" [3] sözleriyle destek verir. Ancak T. S. Eliot gibi sembolist akımın öncüleri, gizdökümcü şiir türüne özellikle ele aldığı konular nedeniyle karşı çıkarlar. Eliot, "Tradition and Individual Talent (Gelenek ve Bireysel Yetenek)" (1919) adlı eserinde, "şiir, duygunun gevşek bir dönemeci değil, duygudan kaçıştır; şiir kişiliğin ifadesi değil kişilikten kaçıştır" [4] sözleriyle gizdökümcü şairlerin ele aldığı konulara karşı tepkisini dile getirir. İtirafçı şiirlerin başlıca konusu bireyin özel hayatı, cinsel ilişkisi, anne veya babası ile cinsel ilişkide bulunmuş olmanın verdiği nefret duygusu, dayanılmaz acılar ve duygusal çöküntülerdir. Gizdökümcü şairlerin şiire tema olarak seçtiği bu konular, Eliot'un tanımladığı şiir kavramıyla çelişir. Gizdökümcü şairler, içlerinde olan biten her şeyi büyük bir açık yüreklilikle betimleme taraftarı olduklarından kişilikten kaçışı değil, adeta kişiliği ortaya çıkarmayı hedeflerler. Bu yüzden gizdökümcü şiir, daha önce baskın olan sembolizme karşı bir tür tepki ve süregelen edebi geleneğin karşı bir tür direnişin yansımasıdır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Amerikan toplumunda ev kadını olma rolü idealleştirilmeye çalışılmıştır. Aslında ev kadını olma rolünün idealleştirilmesi, kadının toplumsal yaşam alanından uzaklaştırılması ve toplum içindeki yerinin daraltılması anlamına gelmekte idi. Kadınlardan beklenen, annelik ve ev işleri konusunda iyi olmaları, evlerinde kendilerine ait bir dünya yaratmaları ve tüm bunları yaparken büyük bir haz almalarıydı. Ancak 1969 hareketinin öncülüğünde öngörülen bu sosyal yapılanmaya karşı tepki gösterilmesi, feminizmi bir dizi yeni düşünce ve inançlar sistemi olarak ortaya çıkarır. Bu düşünce sisteminin temelinde, kadınların gebelikten korunmak için kontrasepsiyon kullanmaları, çocuk aldırma haklarını elde etmeleri, eşit işe eşit ücret talep etmeleri, eşit fırsatlara sahip olmaları ve ekonomik anlamda özgürlüklerini elde etmeleri bulunmaktadır[5]. Böyle bir sosyal yapılanma içinde kadın, üzerinde hissedilir bir şekilde var olan baskıdan kurtulmanın tek çıkar yolu olarak yazmayı bulur. Bu nedenle, Amerikan toplumunda özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında kadınların yazmış olduğu şiirlerde adeta bir tür toplumsal direnişin izlerine rastlanır. Sexton'ın şiirleri de o dönemdeki direnişin bir tür yansıması niteliğindedir. Sexton'ın şiirlerinin toplumsal yapılanmaya karşı direniş niteliğinde olduğunu Maxine Kumin, "Geleneksel anlamda bu konuların hiçbirinin şiire uygun konular olarak kabul edilmediği bir dönemde, Sexton, açık bir dille, menstrüasyon, çocuk aldırma, mastürbasyon, ensest, zina ve ilaç bağımlılığı hakkında yazdı" [1] sözleriyle destekler.

Sexton'ın beşinci şiir kitabı olan ve on yedi şiir içeren *Transformations* (Uyarlamalar) (1971) adlı eseri ilk dört şiir kitabından hem biçimsel hem de semantik açıdan farklılıklar gösterir. Sexton, bu eserinde Jacob ve Wilhelm Grimm'in derlediği on yedi peri

masalını biçimsel değişimler yaparak şiir formatına dönüştürür; masalların çocuk okura görelilik ilkesini yok ederek bunları tamamen yetişkin okurlara dönük uyarlamalar haline getirir; çağdaş ifadeler seçerek bu masalları günün koşullarına uygun olarak yeniden yorumlar. Böylece uyarlanan bu masallar, artık çocuk masalları olmaktan çıkar. Zaten, şairin kendisi de *Transformations*'daki şiirlerinin hiçbirinin çocuk hikâyeleri olmadığını [4] özellikle vurgulamaktadır.

Grimm'in peri masallarından hangilerini uyarlayacağı konusunda seçim yaparken tamamen kendi içgüdülerinin sesine kulak veren Sexton, daha çok kendisine hitap eden ve çağdaş anlamlar yükleyebileceği türden masalları seçer. Diğer bir ifadeyle, onun seçtikleri, onun için özel önem taşıyan kişisel anlamlarla yüklü masallardır. Tematik açıdan değerlendirildiğinde cinsel olgunlaşmanın mitolojisi [6] olarak kabul edilen *Transformations*, biçimsel açıdan hazırcevap, inceden inceye alaycı ve serttir. Bu biçimi yakalayabilmek için Sexton, hikâye anlatıcısı ile dinleyici ve anlatıcı ile hikâye arasında dinamik bir bağ kurar.

Sexton'ın, 1970'de Kurt Vonnegut'a yazdığı bir mektupta, "Grimm'in Peri Masallarını aldım ve onların 'biçimini değiştirdim... Peri Masallarına oldukça modern bir şeyler yaptım..... Bunları kısa, komik ve korkutucu bir hale getirdim. Diğer eserlerimi bilip bilmediğini bilmiyorum fakat bu eserimde mizah hiçbir zaman çok önemli bir özellik olmadı... terör, çirkinlik, delilik, ve işkence garantiydi..." [4] sözleri, bu masallara tematik olarak ne tür değişimler yaptığını gösterir niteliktedir. Peri masallarının çağdaş konulara uyarlanması, bunlara komik ve korkutucu unsurların katılması masalları tematik olarak tamamen farklı bir konuma getirir.

Transformations birçok eleştirmen tarafından övgüyle karşılanırken, bu şiirler, Alicia Ostriker, Ellen Cronan Rose ve Jack Zipes gibi dönemin diğer eleştirmenleri tarafından en ağır şekilde eleştirilir. Öyle ki, Zipes, Sexton'ın *Transformations*'daki "şiirlerin kadınların nasıl birer seks objesi olarak kullanıldığını" [7] anlatmaktan öte bir şey olmadığını iddia eder.

Batı Avrupa sözlü geleneğinde gelişen ve daha sonra yazılı edebiyata aktarılan Grimm masalları, 19. yüzyılın ahlâki anlamda eğitici özelliğini taşımakla birlikte, Batı kültürünün temelini teşkil eden değerleri tema olarak almaktadır. Bu masalarda "güzel ve etrafı kuşatılmış kadın kahramanlar, kötü ve kesik kesik gülen cadılar, yan gözle bakan tehditkâr kurtlar ve canavarlar, kibar ve yardımsever güvercinler, balıklar ve karıncalar, güçlü krallar ve inanılmaz şekilde yakışıklı prensler" [4] ana karakter olarak okurun karşısındadır. Sexton bu masalarda yer alan karakterleri oldukları gibi kullanmış olmasına rağmen tipik peri masalı konularını değiştirir. Sexton'ın uyarlamalarında masallar "Suç, sevgi, öfke ve delilik; ebeveynler ve çocuklar arasındaki tedirgin edici ilişkiler; kadınların rolleri ile ilgili çelişkili duygular; şairin cadıyla olan hayali özdeşleşmesi; cinsel uyanma üzerine kaygı ve korku; ebeveynlerin reddetmesi ya da anneye karşı duyulan ilgi ve babadan nefret etme, işkence ve ihtirastan alınan zevk" [4] hakkındadır. Diğer bir ifade ile Sexton'ın hayal gücü, toplumdan dışlanan serserileri, kötülüğü, güçlü cadıları, anne, baba ve sevgililerini hem seven hem de nefret eden anne-kızı yaratır. Sexton'ın Grimm masallarını değiştirmek için seçtiği çoğu masalda kendi haklarından mahrum bırakılan bir kadın kahraman vardır. Sexton'ın dünyadaki tüm kadınların deneyimlerini dramatize ederek anlattığı bu karakterler, genellikle şiir, efsane, mitoloji ve tarihten uyarlanan ve talihsizlikleriyle göze çarpan karakterlerdir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

2.1. Metinlerarasılık (Intertextuality)

Bu çalışmada, Anne Sexton'ın *Transformations* adlı şiir kitabında yer alan "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler" şiiri alımlama estetiği bağlamında metinlerarasılık kuramına göre incelenecektir. Disiplinlerarası bir terim olan metinlerarasılık terimi, edebiyat biliminde bir metnin daha önce var olan/yaratılan metinle, bir anlamda öncel metinle olan ilişkisini ve/veya bağıntısını anlatmak için kullanılır. Metinlerarasılık terimi, ilk kez Fransız göstergebilimci Julia Kristeva'nın 1967 yılında yapmış olduğu bir çalışmasında geçmektedir. Bakhtin'in daha önce "diyalogsallık" olarak tanımladığı bu kavramı Kristeva, Batı eleştirisine "metinlerarasılık" terimiyle tanıtmıştır. Kristeva'ya göre, her bir metin aslında alıntılamalardan oluşan bir tür mozaiktir [8]. Başka bir deyişle, her bir metnin oluşumu bir diğer metnin varlığına bağlıdır. Bu nedenle yeni yaratılan metin aslında öncel metnin değişime (transformasyona) uğramış halidir. Daha açık bir ifade ile "Her anlatı bir kültürün içinde yer alır, bu nedenle, yalnız yaşadığımız dünyanın dil dışı gerçeklerine değil, aynı zamanda kendisinden önceki yazılı ve sözlü öteki metinlere de göndermede bulunabilir. Bu özel gönderimlere metinlerarası ilişki(ler) denir" [9].

Her edebi metin yaratıldığı kültürel ortamın bir ürünüdür. Böylece, her bir metnin gerek kendinden önce gerek sonraki metinleri etkilediği/etkileyeceği tamamen ya da kısmen de olsa bir tür malzeme olduğu/olacağı bellidir. Öncül metnin içinde yer alan açık veya örtük göndermeler/ileteler/kodlar, metinler arasında bir ilişki kurulmasına aracılık ederler. Metinler arasında ilişki kurmaya sadece metinlerarası benzerlikler değil aynı zamanda metinlerarası yakınlık, karşıtlık, öykünme gibi teknikler de destek sağlar.

Metinlerarasılık, iki şekilde incelenmektedir. Bunlardan birincisi, öncel metne yapılan açık göndermedir. Öncel metne yapılan açık göndermeler genellikle alıntılama yoluyla tırnak işareti kullanılarak yapılır. Böylece okur, biçimsel açıdan bunun bir alıntılama olduğunu ve başka bir metne referans verildiğini alımlar ve iki metin arasında bir ilişki kurmaya çalışır. Yazarın öncel metinle bir ilişki kurması ve eserinde onu alıntılama açık bir şekilde belirtildiği takdirde metnin alımlanmasında genellikle herhangi sorun oluşturmamaktadır. Sexton'ın "Snow White and Seven Dwarfs" adlı uyarlamasında öncel metne yapılan doğrudan bir gönderme bulunmamaktadır. Çünkü şiirde öncel metne ait herhangi bir alıntılama yoktur. Ancak Sexton'ın uyarlamasında okur, başından itibaren "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler" masalına atıfta bulunulduğunu alımlar. Çünkü masalın isminde bile bir değişiklik yapılmamış; özgün isim uyarlamada olduğu gibi kullanılmıştır. İkincisi ise öncel metne kapalı/örtük göndermedir. Bu nedenle metnin çözümlemesinde okurun aktif katılımı gerekli/zorunlu kılınmaktadır. Bu tür okumalarda okurun, anlam sunulan değil, anlam üreten bir konuma yücelmesi beklenir. Başka bir ifadeyle, alımlayıcının (okurun) kurmacaya dâhil edilmesi, yani kurmacanın da kurmacasının (metafiction) yapılması söz konusu olduğundan iyi bir okuma geçmişi olan okur metni çözümleyebilir. Belirtildiği gibi, Sexton'ın uyarlaması olan "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler" adlı şiirin ismi masalla özdeştir. Bu nedenle, okurun alımlaması ve öncel metinle ilişki kurması oldukça kolay bir süreci kapsamaktadır. Ancak, okurun metnin çözülmesi sürecinde aktif katılımının gerekli kılındığı kapalı/örtük ilişkide metnin alımlanmasında bazı sorunlar da yaşanabilmektedir. Bunlar, okurun metni alımlaması ile ilgili sorunlardır. Kapalı/örtük ilişki kurulması sürecinde pastiş, ilişkilendirme, alıntılama, anıştırma, yansılama (parodi), öykünme, çeviri ve aşırma gibi metinlerarası bazı yöntemlerden

yararlanıldığından okur, bu örtük göndermelere zaman zaman anlam veremeyebilir. Bu yöntemlerin örtük olarak kullanılmasındaki asıl amaç okurda farkındalık yaratmak ve okuma sürecinde okunanların öncel metinlerde bulunduğunu sezdirmeektir. Böylece okur, anlamı bulmaya çalışacak; tıpkı bir bulmaca çözüyormuş gibi metne anlam yükleyecektir.

Rus biçimciler, göstergebilimciler ve yapısalcılarda odak nasıl metin-yazar ilişkisi üzerine yoğunlaşmışsa, metinlerarasılık kuramında da aynı alımlama estetiğinde olduğu gibi odak, metin-okur üzerine çevrilmiştir. Metinlerarasılık kuramında yazar ikinci plana itilmiş, okur ve metin, birincil derecede yerlerini almışlardır. Okur, metnin çözümlenmesi sürecinde bir yandan metne anlam yüklemeye çalışırken diğer yandan öncel metinle kurabildiği ilişki oranında boşlukları doldurabilecektir. Özetle, edebi bir metinde metinlerarası ilişkilerin araştırılıp bulunması ve öncel metin ile bunlar arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması somut bir işlemdir ve iki farklı metnin benzerliklerinin ortaya çıkarılmasını gerektirir.

Odak alınan metin, bir başka ifade ile ilginin yoğunlaştırıldığı metin ile diğer metinler arasında birçok açıdan metinlerarası ilişki kurmak mümkündür. John Stephens metinlerarasılık kavramına açıklık getirmek amacıyla ne tür metinlerin bu terimi kapsayabileceğine dair yaptığı araştırmada şu sonuca varmaktadır: Arketip unsurlar taşıyan metinler; yeniden anlatımı yapılan bazı peri masalları, kutsal kitaplarla ilgili hikâyeler veya efsaneler; birçok uyarlaması bulunan ve çok iyi bilinen masallar; edebi metinlerde yer almış insan kültürünü oluşturan her türlü söylem; türler ve gelenekler; sosyotarihi anlatılar; resim, popüler müzik, film, televizyon ve hatta son yıllarda ilanları da kapsayan söylemler [10].

3. ŞİİRİN İNCELENMESİ (AN ANALYSIS OF THE POEM)

Sexton'ın şiirinin ilk kısmı, okurun Grimm masalından edindiği bilgilerin tamamının altüst edilmesine ve masalla ilgili tüm beklentilerinin kırılmasına neden olur. Masalı biçimsel açıdan değiştirerek şiir formatına uyarlayan Sexton'ın, masalı modern çağa uyarlamak için yaptığı en önemli değişim linguistik ve tematik açıdan yaptığı değişimdir.

Öncel metin olarak ele aldığımız Grimm'in "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler" masalı, ismi masumiyetle eş olan, masalın sonunda Prensi tarafından bulunan ve sonsuza kadar mutlu yaşayacağına emin olduğumuz Pamuk Prenses'in başına gelenleri konu almaktadır. Pamuk Prenses'e sıkıntı veren tek şey, kıskanç üvey annenin dürüst aynasıdır. Başına gelen her şey, bu büyülü aynanın büyülü güçlerinden kaynaklanır. Aynanın Pamuk Prenses'in üvey annesinden bin kez daha güzel olduğunu iddia etmesi, olay örgüsünün düğüm noktasına ulaşmasına neden olur. Geçimini yedi cücenin evini düzenleyerek ve onlara bakarak sağlayan Pamuk Prenses, kendi sonunu bir elma yiyerek hazırlar. Yine de bütün peri masallarında olduğu gibi masalın sonunda prens ile evlendirilerek mükâfatlandırılır.

Sexton'ın şiirsel bir dil kullanmadaki başlıca amacı, peri masalını modern şiir diline uygun bir şekilde uyarlama isteğidir. Sexton, bu amaca yönelik bir anlatıcı seçer ve böylece şiirin anlatıcısı özel bir dil kullanarak Grimm'in ele aldığı temayı yeniden kurgular. Anlatıcının kullandığı şiirsel biçim aracılığıyla Grimm masalına olduğundan farklı anlamlar yüklenir; bazı ayrıntılar zenginleştirilerek ya da abartılarak aktarılırken, bazıları ya kısaltılır ya da çıkartılır.

Tematik açıdan "Snow White and Seven Dwarfs" adlı şiir ile Grimm masalı benzerlikler gösterir. Her iki "Pamuk Prenses" hikâyesinde de, kötü, kıskanç üvey annesi tarafından bir türlü rahat verilmeyen masum

bir kızın önce bir avcı, sonra cüceler ve son olarak yakışıklı bir Prens tarafından kurtuluşu anlatılır. Pamuk Prenses'i koruyan kurtarıcı erkek kişiler arasında avcı, cüceler ve Prens bulunmaktadır. Ancak kurtarıcı rolündeki erkek kişiler arasında ne avcı ne de yedi cüceler Pamuk Prensesi korumada etkili olamazlar. Masalın sonunda Prens Pamuk Prenses'i ne kadar koruyabileceği de başka bir tartışma konusudur. Bruno Bettelheim'e göre kurtarıcı erkek kişilerin arasında yer alan avcı, gerçekte Pamuk Prenses ile gizli bir şekilde taraf tutan ve koruyucu baba kişiliğine bürünen bir karakterdir. Fakat avcı aynı zamanda kızı, anne kraliçeye karşı koyamayacak kadar zayıf bir kişiliktir. Pamuk Prensesin huzur içinde birlikte yaşadığı vekil baba rolündeki cüceler ise kraliçenin kötülüklerden Prenses'i korumayı bir türlü beceremezler [4].

Kurtarıcı erkek kişilerin yanı sıra diğer peri masallarında olduğu gibi, bu şiirde de iki tür kadın tiplmesi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kötülük yapmak için cadı kılığında ortaya çıkan kadın karakter, diğeri ise itaatkâr kadın tiplmesidir. Cadı kılığında ortaya çıkan bu karakterin varlık nedeni, kötülük yapmaktan başka bir şey değildir; cadı, hırslıdır, çirkindir ve entrika çevirmekte üstüne yoktur. Kötülük yapmayı düşündükleri diğeri kadınları kendi entrikalarına kurban etmek için kullanırlar. İtaatkâr kadınlar ise sessiz, sakin, ev işlerinden anlayan ve her şeye boyun eğen kadınlardır. Erkek dış dünyaya çalışmak amacıyla gittiğinde -ki bu masalda cüceler erkek rolündedir- çocuklarına bakıp, ev işleriyle meşgul olan ve evinde kendine ait bir dünya yaratan kadın, iyi kadındır [12].

Sexton'ın "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler"i şu sözlerle başlar: "Nasıl bir hayat sürdürürsen sürdür / bakire olmak hoş bir şeydir: / sigara kâğıdı gibi hassas yanaklar / Limoges yapımı kollar ve bacaklar / Rhone şarabı gibi dudaklar / yuvarlar mavi çini gözlerini güzel kız / açık ve kapalı / söylemek için açar gözlerini / İyi Günler Anneciğim/ ve kapalıdır darbesi için / tek boynuzlu atın. / O kirlenmemiştir. / O kılçüksüz balık kadar beyazdır" [11]. Görüldüğü gibi, gerek Sexton'ın yaşadığı çağa ait benzetmeler kullanması gerekse dizelerin mekanik uzunlukları Grimm okurlarının masaldan elde ettiği ön bilgi ile ilgili birçok beklentinin kırılmasına neden olur. Sexton, kullandığı söylem ile masalın en başından itibaren okurlarına, aslında "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler" masalından farklı bir metin okuyacaklarını ve bu masalın kendine özel bir üslupla yeniden yazıldığını fark ettirir.

Sexton, hemen hemen her dizede şiirin temasını ve tonunu farklılaştırmak amacıyla benzetmelere yer verir. Kullanılan benzetmeler Sexton'ın yaşadığı çağın özelliklerini anlatan benzetmeler olduğundan, şiire ayrı bir anlam yükler. Üç kelimelik dizeler okura mekanik bir oyuncak bebeğin çıkardığı türden bir tonlama iletir. Bu, aslında mavi renkte porselen gözlü bir bebeğin çıkardığı sestir. Kelimelerin seçimi ve anlatıdaki söylem ise cinsel içeriklidir; kızın bakire, kirlenmemiş ve beyaz olması; yanaklarına, bacaklarına, kollarına ve dudaklarına yapılan benzetmeler; tek boynuzlu atın cinsellik üzerine kurulu darbesi gibi. Fark edileceği gibi, okurun, şiirin bu ilk kısmıyla Grimm'in masalının giriş kısmı arasında bir benzerlik kurması mümkün değildir.

Şiirin ikinci kısmı ise Grimm'in masalını hatırlatacak nitelikte yapılandırılmıştır. Dikkatli bir okur, öncel metin ile şiirsel metni karşılaştırdığında ilk önce Pamuk Prenses'in yaşına odaklanacaktır. Öncel metinde yedi yaşında olduğu ifade edilen Pamuk Prenses, Sexton'ın şiirinde on üç yaşında, ergenliğe giren bir genç kız görünümündedir. "Bir zamanlar güzel bir kız vardı / Pamuk Prenses adında / diyelim on üçünde / Üvey annesi / Güzel bir kadın kendince / yıllar onu, kesinlikle, alt etse bile / duymadı kendi güzelliğini

geçen bir güzellik / basit bir ihtirastır güzellik denilen / Fakat ah dostlarım, sonunda / Demir ayakkabılar içinde ateş dansı yapacaksınız. / Üvey annenin baktığı bir ayna vardı. / Hava tahmini gibi bir şey / Bir ayna ki iddia eden / Yeryüzünde tek güzel kadının kendisi olduğunu / sorar Kraliçe / Duvardaki aynaya bakarak, / kim en güzel içimizde diye / Ve ayna cevap verir, / En güzel sensin diye / Gurur bir zehir gibi akar içine" [11]. Şiirin ikinci kısmı, okuru birden çağdaş söylemler içeren birinci kısımdan uzaklaştırarak Grimm'in masal dünyasına götürür. Bu kısımdan itibaren, okur, şiirde Grimm'in masalı ile ilgili ilk iletilerin farkına varır; ilk kısımda verilen modern anlatıdan uzaklaşır.

Üçüncü kısım her ne kadar Grimm'in masalıyla tematik açıdan benzerlik gösterse de linguistik açıdan oldukça farklıdır. Çünkü bu kısımdan itibaren Sexton'ın kullandığı terimler, şiire cinsel çağrışımlı anlamlar yüklemektedir. Başlangıçta Kraliçe'nin aynaya kimin en güzel olduğunu sorması üzerine aynanın "/Kraliçem, siz gerçekten güzelsiniz, bu doğru / Fakat Pamuk Prenses sizden daha güzel/" [11] diyerek cevap vermesi Sexton'ın şiirini hem tematik hem de söylemsel açıdan Grimm'in masalına oldukça yakınlaştırır. Ancak, şiirin devamında Grimm'in masalından farklı olarak Kraliçe'nin avcıdan Prenses'in ciğerini değil, kalbini istemesi şiiri Grimm'in masalından uzaklaştırır. Ayrıca, Grimm'in masalında avcının Pamuk Prenses'in güzelliğinden etkilenip onu serbest bırakarak Kraliçe'ye bir yabandomuzunun kalbini getirmesi de şiiri masaldan farklı kılar. Çünkü Sexton'ın şiirinde Kraliçe'ye verilen yabandomuzunun değil, damızlık bir erkek domuzun kalbidir. Şiirde Pamuk Prenses'in kalbini yediğini düşünen Kraliçe, narin beyaz parmaklarını yalayarak "Şu andan itibaren en güzel benim" [11] der. Damızlık bir domuzun kalbinin Kraliçe'ye sunulması okurda cinsel çağrışımlara neden olduğu için oldukça anlamlıdır. Bettelheim'e göre "Peri masallarında yemek yeme, yemeği yiyen kişinin yediğinin özelliklerini ve gücünü elde etme" [4]. arzusunu temsil etmektedir. Grimm'in masalında olduğu gibi, şiirde de Kraliçe'nin Pamuk Prenses'in ciğerini/kalbini yemek istemesi onun Pamuk Prenses'in güzelliğini elde etme arzusundan kaynaklanmaktadır; Pamuk Prenses'in güzelliği ancak bu şekilde kraliçeye geçebilecektir.

Şiirin dördüncü ve beşinci kısımlarında Pamuk Prenses'in ormanda haftalar süren yürüyüşü betimlenir. Pamuk Prenses'in vahşi ormanda yaptığı yürüyüş sırasında etrafında gördüğü objeleri Sexton özel olarak seçer. Çünkü bu objelerin her biri okurda cinsel çağrışımlar uyandıracak nitelikteki objelerdir: "/ Her bir dönemeçte yirmi kapı /" ve "/ her birinde dilini bir solucan gibi ağızdan sarkıttan / aç bir kurdun olduğu /" [11] betimlenir. Bu şiirde "/ Kuşların ötüşü şehvetli /" ve " yılanların (ağaçlardan) sarkması boğum boğum /" (11) dur. Ayrıca "/ Yılanların her biri kızın güzel beyaz boynu için bir darağacı /" dır. Cücelerin evi ise "/ bir balayı evi kadar komik / [11]" olarak betimlenir. Pamuk Prenses bu eve geldiğinde "/ yedi tavuk ciğeri yer / ve nihayetinde uykuya dalmak için uzanır /" [11]. Barnard Hall, Pamuk Prenses'in cücelerle birlikte yaşadığı sırada çevresinin erkek uzvuna benzeyen özelliklere sahip nesnelere dolu olduğunu şu sözlerle vurgular: "cücelerin kendileri 'küçük sosisli sandviçlerdir' ve Pamuk Prensesin kraliçeden satın aldığı zehirli tarak 'eğrilmiş 8 inçlik bir akreptir'" [12]. Sexton'ın şiirinde cüceler, erkek uzvuna benzerliği söz konusu olan "sosisli sandviçler"e benzetilmektedir. Ayrıca, şiirde Pamuk Prenses'e Kraliçe'nin verdiği tarak "kıvrımlı sekiz inçlik bir akrebe" [11] benzetilmektedir. 1 inch 2.54 cm olduğuna göre; Sexton'ın 20.32 cm'lik sokma özelliği olan bir hayvanı benzetme olarak kullanması şairin örtük okura erkek uzvunun yapısı ile ilgili örtük göndermede bulunduğunun ispatıdır. Sexton'ın cinsel imgelere çok sık başvurmasının asıl nedeni, okurun şiirde yan/örtük

anlamlara ulaşmasını sağlamaktır. Ayrıca, Sexton metni anlamlandırmada okurun aktif katılımını sağlamayı da hedeflemektedir.

Pamuk Prenses'in ergenlik çağına gelmeden önce uykuya dalması ve ergenlik çağının hemen bitiminde Prens tarafından uyandırılması, madencilik yaparak geçimlerini sağlayan cücelerin, Prenses'in cinsel açıdan gelişimine şahit olmasına neden olur. Pamuk Prenses, zehirli elmayı yedikten sonra içindeki çocuk ölür; O artık âşık olunacak genç ve güzel bir kadın olarak cam tabuttan çıkar. Fakat Pamuk Prenses'in mutlu bir hayata başlaması, ancak kötü ve yok edici bir karakter olan Kraliçe'nin kontrol altına alınmasıyla mümkün olabilir; bu yüzden kraliçe mutlaka ölmelidir. Bu konular, Sexton'ın "Pamuk Prenses"inin uyarlamasında da vardır. Sexton'ın şiirindeki Kraliçe, Grimm masalındaki Kraliçe gibi kendini beğenmiş ve kıskançtır. Yine de, Grimm'in masalına benzemeksizin, Sexton'ın şiirinde onun cinsel kimliği abartılarak okura sunulmuştur.

Şiirin altıncı kısmı ise Kraliçe'nin Pamuk Prenses'in yaşadığını öğrenmesi üzerine kılık değiştirerek onu oyuna getirmesini konu alır. "/ Açtı Pamuk Prenses kapıyı / satın aldı bir kuşak / sımsıkı doladı Kraliçe kuşağı kızın beline / tıpkı bir Ace bandajı gibi (bir tür gazlı bez) / öylesine sıkı ki bayıldı Pamuk Prenses / uzandı yere, yeni koparılmış bir papatya gibi / geldiğinde eve cüceler / çözdüler kuşağı / kurtuldu Prenses mucize eseri / gazoz kabarcıkları gibi yaşam doluydu / cüceler dediler ki / dikkat et üvey annene / deneyecektir bir kez daha /" [11]. Şiirin bu kısmı da Grimm'in masalına tematik açıdan benzemektedir. Ancak şairin kullandığı modern terimler, okuru Grimm'in masalından uzaklaştırır; "Ace bandajı" veya "gazoz kabarcıkları" gibi ifadeler, okura bu masalın günümüz toplumunda geçtiği hissini verir.

Şiirin yedinci kısmı, Grimm'in masalında olduğu gibi Kraliçe'nin, Pamuk Prenses'in hayatta olduğunu sihirli aynasından bir kez daha öğrenmesini konu alır. "/ Bu kez kraliçe aldı zehirli bir tarak / kıvrık 8 inçlik bir tarak / taktı saçına tarağı Pamuk Prenses'in / kız yine baygınlık geçirdi / geldi cüceler, çıkardılar tarağı saçından kızın / kurtuldu Pamuk Prenses mucize eseri /" [11]. Bu kısımda Pamuk Prenses, annesi ve babası olmayan Annie adında bir yetime benzetilmektedir. "Yetim Annie", metinlerarası bir ifadedir. Şöyle ki, Little Orphan Annie (Küçük Yetim Annie), Amerikalı Harold Gray tarafından 1924 yılında yaratılan bir çizgi karakterdir. Okurun, Pamuk Prenses'in hangi açıdan yetim Annie'ye benzetildiğini anlamaması, ancak metinlerarası bir okumanın veya daha önceden edinilmiş bir bilginin sonucu olabilir. Aksi takdirde, okur bu ifadeyi çözümleyemeyecektir. İkinci kez cüceler sayesinde yaşama geri dönen Pamuk Prenses'in "aptal bir tavşancığa" benzetilmesi ise Sexton'ın bu şiiri uyarlarken çocuk okurları da hedef aldığı izlenimi vermektedir. Aslında alımlama estetiğine göre incelenecek olursa, şiirde yer alan betimlemelerin içerdiği farklı sosyal ve kültürel kodlar nedeniyle çocuk okura ve yetişkin okura farklı göndermeler ilettiği görülecektir. Sexton'ın yetişkin okurlar için özel anlam yükleyerek kullandığı cinsel içerikli göndermeler, çocuk okur için hiçbir şey ifade etmeyecek; sadece Grimm masalının şiirselleştirilmiş ve zenginleştirilmiş bir şekli olarak algılanacaktır.

Yedinci kısım Kraliçe'nin verdiği zehirli elmayı yiyen Pamuk Prenses'in yaşam mücadelesinden yenik çıkmasıyla biter: "Cüceler eve döndüklerinde/ çözdüler kuşağı / aradılar tarağı / ama hiçbir işe yaramadı / boşunaydı / şarap ile yıkamaları / yağ ile ovmaları / yatıyordu Pamuk Prenses bir altın parçası gibi /" [11]. Pamuk Prenses'in şarap ile yıkanması ve yağ ile ovulması Hıristiyan inancına ait ritüellerdendir. Şöyle ki Hıristiyanlıkta doğumdan sonra yapılan ilk yağlama ile ölümden sonra yapılan son yağlama, yağlanan kişiye

kutsallık kazandırmak amacıyla yapılmaktadır. Yine Hıristiyanlık inancına göre, ekmek Hz. İsa'nın bedenini, şarap ise kanını temsil etmektedir. Pamuk Prenses'in zehirli elmayı yedikten sonra, cücelere vermiş olduğu izlenim onun öldüğüne dairdir. Dolayısıyla, cüceler, Hıristiyanlık inancının gerekliliklerini yerine getirerek Pamuk Prenses'i şarap ile yıkamış, yağ ile ovmuşlardır. Okurun, metinlerarasılık kuramına göre bu ritüeli alımlaması ancak onun Hıristiyanlık inancına ait temel öğretiler ile ilgili edindiği öncül metne ait bilgiye bağlıdır. Aksi takdirde, okurun kullanılan benzetmeleri dini kodlar çerçevesinde alımlaması mümkün değildir.

Sekizinci kısım, cücelerin Pamuk Prenses'i gömmeye kıyamayıp onu camdan bir tabutun içine koymalarını; Prens'in adamlarının camdan tabutu düşürmelerini ve böylece Prenses'in yeniden yaşama dönmesini konu alır. Bu kısımda da seçilen kelimeler yine cinsel içeriklidir. "Oradan geçen herkes(in) Pamuk Prenses'in güzelliğini dikizleme(leri)" [11] anlamlıdır. Sexton'ın seçtiği "dikizlemek" terimi cinsel çağrışımlar yapan bir terimdir; şair hiç de masum olmayan bu terimi, tamamen kendi gizdökümcü tutumunu pekiştirmek için kullanır. Sexton'ın uyarlamasında abartılı bir şekilde cinsel çağrışım yapan ifadeler kullanılması onu Grimm masalından ayırır. Tabutun düşmesiyle birlikte Prensesin boğazına kaçan zehirli elma parçası fırlar ve "Prenses mucizevi bir şekilde uyanır" [11].

Son kısımda ise Pamuk Prenses'in Prens'in eşi olması anlatılır. Düğüne davet edilen kötü Kraliçenin sonu aynı Grimm masalındaki gibidir. "/ ilk önce ayak parmaklarının ucu yanacak / sonra topukların kararacak / ve sen tıpkı bir kurbağa gibi sıçrayacaksın /" [11]. Şiirin sonu oldukça ilginç biter; "/ Topladı saray halkını Pamuk Prenses / yuvarlayarak mavi çini gözlerini güzel kız /açık ve kapalı / ve bazen aynasına bakarak / aynı kadınların yaptığı gibi /" [11]. Şiirin sonunda, kraliçe kötülüğün ve yok edici cinsel kıskançlığın temeli olarak, "ölene kadar dans eder". Oysa Sexton'ın Pamuk Prenses'i saftır, şiirin sonunda bile "/ mavi çini gözlü güzel kız/ ", gözlerini "/açıp kapatan/" [11]bir çocuktur.

4. SONUÇ (CONCLUSION)

Metinlerarasılık kuramına göre yapılan bu değerlendirmede, şair Sexton'ın Grimm masalını öncel metin olarak kullanarak ve bu masalı şiir formatına getirerek tamamen kendi gizdökümcü anlayışına göre çağın şartlarına uygun olarak nasıl yeniden uyarladığı ortaya konulmaktadır. Birçoğumuzun çocukluk yaşantısının birer parçası olan bu masal, okur merkezli bir yaklaşımın ürünü olarak sadece metinlerarasılık kuramına göre değil, aynı zamanda farklı okur kitlelerine (çocuk-yetişkin) hitap etmesi açısından alımlama estetiğine göre de değerlendirilmelidir. Metinlerarasılık kuramına göre incelenen bu şiir, daha sonra yapılacak olan alımlama estetiği çalışması için bir temel oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Middlebrook, D.W., (1989). Poet of weird abundance. critical essays on Anne Sexton. USA. Houghton Mifflin Company.
2. Juhasz, S., (1989). Seeking the exit or the home: poetry and salvation in the career of Anne Sexton. Critical essays on Anne Sexton. Massachusetts. G.K.Hall & Co.
3. Katha, P., (1989). That awful rowing. Critical essays on Anne Sexton. Massachusetts. G.K.Hall & Co.
4. French, W., (ed.), (1989). Anne Sexton by Caroline King Barnard Hall. Massachusetts. Twayne Publishers.
5. Feminist Review Special Issue. The Past Before us: Twenty Years of Feminism No: 31. Spring 1989. USA. s. 2.

6. Axelrod, R.B., (1989). I dare to live: The Transforming Art of Anne Sexton. Critical Essays on Anne Sexton. Linda Wagner Martin. (ed) Boston. G.K. Hall & Co.
7. Leventen, C., (1989). *Transformations's Silencings*". Critical Essays on the Poetry of Anne Sexton. Linda Wagner Martin, Massachusetts. G.K. Hall & Co.
8. Tefvik, E., (2007). Alımlama Estetiği mi Metinlerarasılık mı? Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 47, 2, 119-127
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/920/11481.pdf> erişim tarihi: 13 Kasım 2010.
9. Kıran, Z. ve Kıran, A., (2000).Yazınsal okuma süreçleri. Ankara. Seçkin Yayınevi,
10. John, S., (1992).Language and ideology in children's fiction. England. Longman Group.
11. Sexton, A., (1981).The Complete poems, U.S.A. Houghton Mifflin Company.
12. Barnard, H., Caroline, K., (1989). Anne Sexton. University of Wales. Twayne Publishers. Boston, Massachusetts.